

Rozdział I
NAUKA I RACJONALNOŚĆ

1. Nauka	21
1.1. Problemy z definicją nauki	21
1.2. Nauka jako poznanie	24
1.2.1. Działanie naukowe	24
1.2.2. Wiedza naukowa	27
1.3. Nauka jako dziedzina kultury	31
2. Racjonalność	32
2.1. Nośniki i kryteria racjonalności	32
2.2. Typy racjonalności	34
2.2.1. Podstawy odróżnienia	34
2.2.2. Rozumność	37
2.2.3. Racjonalność teoretyczna i praktyczna	38
2.2.4. Racjonalność epistemiczna i nieepistemiczna	43
3. Racjonalność nauki	46
3.1. Nośniki i kryteria racjonalności nauki	46
3.2. Geneza problematyki racjonalności nauki	50
3.2.1. Pojęcie wiedzy w starożytności	51
3.2.2. Klasyczny racjonalizm	55
3.2.3. Klasyczny empiryzm	57
3.2.4. Nowożytny ideał nauki	59
3.2.5. Racjonalizm francuskiego oświecenia	61
3.2.6. Racjonalizm I. Kanta	63
3.2.7. Scjentyzm (pozytywizm)	64
3.2.8. Konwencjonalizm	67

4. Racjonalność nauki w XX wieku	69
4.1. Kierunki rozwoju problematyki racjonalności nauki	69
4.2. Pojęcie klasyczności i nieklasyczności	81
4.3. Kryteria odróżnienia klasycznych i nieklasycznych koncepcji racjonalności nauki	85

Rozdział II

KLASYCZNE KONCEPCJE RACJONALNOŚCI NAUKI

1. Demarkacjonizm	87
2. Teorie naukowe jako struktury dedukcyjne	90
3. Realizm naukowy	93
3.1. Prawda jako cel nauki i wartość nadrzędna wobec racjonalności	93
3.2. Realizm ontologiczny i epistemologiczny	96
3.3. Argumentacja z sukcesu nauki	98
4. Klasyczny obiektywizm	99
5. Rekonstrukcjonizm: precyzja językowa jako kryterium racjonalności	102
5.1. Język idealny	102
5.2. Instrumentalny charakter precyzji językowej	104
6. Fundamentalizm epistemologiczny: uzasadnianie jako kryterium racjonalności	106
6.1. Uzasadnianie a postawa racjonalna	106
6.2. Fundamentalistyczna struktura uzasadniania	107
6.3. Epistemiczny status zdań bazowych	109
7. Algorytmiczność reguł jako kryterium racjonalności	114
8. Postawa maksymalistyczna wobec niesprzeczności: niesprzeczność jako kryterium racjonalności	118
9. Uniwersalizm kryteriów racjonalności nauki	121
10. Podsumowanie	123

Rozdział III

NIEKLASYCZNE KONCEPCJE RACJONALNOŚCI NAUKI

1. Antydemarkacjonizm	125
2. Pluralizm nośników racjonalności nauki	131
3. Antyrealizm naukowy	137
3.1. Problematyczność klasycznie rozumianej prawdy jako celu nauki	137

3.2. Krytyka związku między racjonalnością nauki a klasyczną prawdą	142
3.3. Racjonalny wybór celów nauki	146
4. Antyobiektywizm klasyczny i obiektywizm nieklasyczny	156
4.1. Krytyka postulatu poznawczej autonomii podmiotu i bezzależności poznania naukowego	159
4.2. Aktywna rola języka w poznaniu naukowym	162
4.3. Aksjologiczny wymiar nauki	167
5. Deskrypcjonizm: krytyka klasycznego ideału precyzji językowej	174
5.1. Krytyka rekonstrukcjonizmu	174
5.2. Semantyczna nieostrość języka naukowego	180
5.3. Postulat precyzji dostatecznej a uzasadnianie	182
6. Antyfundamentalizm epistemologiczny: krytyka klasycznej koncepcji uzasadniania	183
6.1. Krytyka fundamentalizmu epistemologicznego	184
6.1.1. Odrzucenie zdań bazowych	184
6.1.2. Teza o teoretycznym zapośredniczeniu obserwacji	186
6.1.3. Trylemat Friesa	190
6.2. Koncepcje alternatywne wobec fundamentalizmu	194
6.2.1. Koherentyzm	194
6.2.2. Konsekwentnie krytyczny racjonalizm	197
7. Spór o reguły postępowania naukowego	201
7.1. Problem konkluzywności weryfikacji i falsyfikacji	201
7.2. Teza o niedookreśleniu teorii przez fakty	207
7.3. Trudności ze zgodnością z regułami jako kryterium racjonalności	210
8. Postawa minimalistyczna wobec niesprzeczności jako kryterium racjonalności	213
9. Pluralizm i/lub relatywizm kryteriów racjonalności nauki	221
10. Podsumowanie	229
Zakończenie	231
Bibliografia	237
The Rationality of Science: Problems, Conceptions, and Arguments. Summary	269
Indeks nazwisk	279